

(29. Quoad effectus differunt inter se præsumptio juris et præsumptio hominis. I. Præsumptio juris liberat a probando, non vero hominis, quæ probantem solum adjuvat. II. Illam sequitur iudex in dubio in causis civilibus, et pro eo pronuntiat, pro quo est præsumptio, nequaquam vero hanc, utpote quæ vim probandi plenam non habet. III. Illa rejicit onus probandi in adversarium, non item hæc, quia alioquin actor, qui onus probandi subire debet, leves quasdam præsumptiones pro se afferre, et ita urgere posset reum contrarium probare debere, id quod tamen praxi repugnat. Qui probare tenetur, non nudis conjecturis incedere debet. IV. Illa vim probationis habet; non hæc, quæ aliquando, vel purgatorio, vel suppletorio facit locum, cum præsumptio juris adjumento nullo indigeat. Consule Coccejum, *De direct. probat. negativ.*, cap. 3, § 8 et 9.

(30. Præsumptio juris dividitur in præsumptionem *juris tantum*, et præsumptionem *juris et de jure*. Hæc adeo fortis reputatur, ut probationem in contrarium haud admittat. At admittere probationem in contrarium et præsumptionem hanc juris et de jure demonstrare nituntur Coccejus, in

PRÆVENTIO JURISDICTIONIS.

SUMMARIUM.

1. Præventio jurisdictionis est illa, per quam unus iudex jurisdictionem alterius iudicis cateroquin etiam competentis præoccupat. — 2. Præven-

(1. Præventio jurisdictionis est illa, per quam unus iudex jurisdictionem alterius iudicis cateroquin etiam competentis prævenit seu præoccupat, ita ut iste amplius causæ præventæ se nequeat intromittere. Sic in re communis.

(2. Præventio jurisdictionis potest contingere tripliciter. Primo in causis misti fori, quæ scilicet in utroque foro tam ecclesiastico quam civili tractari possunt, ita ut præventioni locus sit; sic desumitur, ex cap. *Sicut quædam* 38, caus. 23, quæst. 5, et cap. *De offic. ordin.*, ac notavit sacra congregatio Immunitatis sæpe sæpius, et signanter in *Sorana*, 18 Februarii 1631; apud Pignatell., tom. V, consult. 2, num. 57; et in Decretis, quæ infra a num. 11. (3. Secundo in reo mutante domicilium, postquam a iudice prioris loci jam citatus, sicque præventus fuit cap. *Proposuisti* 19, *De foro competent.* Tertio in pluribus delegatis in solidum; nam tunc uno eorum causam commissam seu delegatam inchoante, alii se nequeunt intromittere, cap. *Cum plures* 8, *De officio delegati*, in 6.

(4. Præventio fori seu jurisdictionis inducitur per citationem legitime interpositam. *Communis*, per textum in cit. cap. *Proposuisti* 18, *De foro competent.*, juncto *ejus summario*; cap. *Non injuste* 14, *De procur.*, cap. *Si quis justo* 46, § 1, *De elect.* in 6, l. *Si quis posteaquam* 7, l. *Qui appellat.* 29 et

diss. *De probat. negat.*, cap. 3 fere per tot.; Bohemer., in diss. *De collis probat.*, cap. 1, § 4 et plur. sequent.

(31. Fundantur præsumptiones rationibus naturalibus, quæ ut plurimum locum habere, et in vita communi contingere solent, ex quibus subinde variæ speciales conclusiones derivantur. Prima, eaque generalis Regula est, quod *naturalia inesse subjecto præsumantur*. (32. Altera Regula est: *Mutatio non præsumitur*. Tertia Regula: *Præsumptio facienda in meliorem partem*. Vide conclusiones speciales ex his regulis derivatas apud Bohemer., in *Decretal.*, lib. II, tit. 23, § 4 et plur. sequent.

(33. Aliquando utrinque præsumptiones concurrunt ita ut collisio oriatur. Iudicio propterea limato opus est, ut attendatur quænam sint fortiores, probabiliores et specialiores, utpote quæ debiliores enervant, tolluntque ut pro veritate amplius haberi nequeant.

(34. Meo iudicio Bohemer., in cit. diss. *De collis. præsumpt.*, c. 2 per tot., rejectis regulis a Menochio aliisque traditis, alias suggestit huic rei maxime inservientes. Ad ipsum, ubi e re tua sit materiam hanc discutere.

tio jurisdictionis quomodo contingere possit, ad num. 5. — 4. Quomodo inducatur, ad num. 10. — 11. In delictis misti fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in censuris. — 12. Alia ad rem, ad num. 24.

1. *Ubi acceptum* 30, ff. *De judiciis*, cum similibus.

(5. Ut præventio per citationem inducatur, requiritur, quod fuerit legitime facta. Citat. cap. *Proposuisti* 19, *De foro competent.*; alias esset invalida; et citatio invalida seu facta a iudice incompetente vel a jure reprobata, non arctat citatum. Cap. *Bonæ memoriæ* 39, *De electione*, juncta ibi glossa finali communiter recepta; nec perpetuat jurisdictionem citantis. Arg. cit. c. *Proposuisti* 19, *De foro competent.*, juncta glossa, *ibidem*, et DD.

(6. Ut per citationem inducatur præventio, atque perpetuetur iudicatio iudicis citantis, requiritur, quod dicta citatio emanaverit auctoritate iudicis ad petitionem partis; unde ubi agitur ad utilitatem privatam, non sufficit, quod iudex motu proprio aliquem citaverit, aut quis extrajudicialiter alicui litem denunciaverit, ut recte notant Abbas, in cit. cap. *Proposuisti*, num. 3; Barb., *ibidem*, num. 2 et 3; Bartolus, in l. *Ad peremptorium*, ff. *De judiciis*, et alii, arg. cit. cap. *Proposuisti*, ibi: « Ad petitionem cujusdam adversarii sui a te legitime citatus ad causam. »

(7. Sufficit tamen citatio facta a iudice motu proprio, quando procedit ex officio ad utilitatem publicam, uti fit in iudicio inquisitionis. Arg. cap. *Qualiter et quando* 24, *De accusationibus*; et sic Abbas, *loc. cit.*, n. 3;

Eng., l. II *Decret.*, tit. 2, n. 52, et alii passim.

(8. Sufficit citatio unica et simplex ad notitiam citati perventa, sive sit verbalis, sive sit realis, seu facta per capturam. Mascardus, *De probationibus*, conclus. 1233, num. 7 et 8, et alii passim.

(9. Citatio autem realis fortior est ac præfertur citationi verbali etiam anteriori. Fagnan., l. V *Decret.*, in cap. *Pervenit* 2, *De adulteriis*, num. 40, ubi cum Bartol., in l. *Sepultura*, ff. *De sepulcr. violat.*, et aliis ibi citatis, docet, quod si in crimine misti fori, iudex ecclesiasticus præveniat in citatione, laicus autem iudex præveniat in capturam criminosa, adhuc præventio realis, seu captura facta a iudice laico præfertur præventioni verbali, licet anteriori factæ a iudice ecclesiastico, et idem tenet etiam Farinac., lib. I *Prax. crimin.*, tit. 1, *De inquisitione*, q. 7, num. 55, cum aliis ibi citatis; Reiffenstuel, lib. II *Decretal.*, tit. 2, num. 174, et alii; et id sentire videtur sacr. congreg. Immunit., in sequent. decret.

(10. In delictis misti fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in censuris, nam super his solus iudex ecclesiasticus procedere potest. S. C. Imm., in *Senogall.*, 9 Octob. 1640, lib. III *Decret.* Paul., p. 133.

(11. Iudex, qui prævenit realiter, cognoscere debet causam misti fori, et in contumaciam uterque iudex procedere potest. Sacra congregatio Immunit., in *Casaten.*, 11 Julii 1626, lib. I *Decret.* Paul., pag. 9.

(12. In dubio de præventionem utriusque curiæ, causa stupri cognoscenda est ab episcopo. S. Congr. Immunit., in *Anagnina*, 30 Martii 1666, lib. *Decret.* Borrom., pag. 146.

(13. Attenta præventionem in causa vulnere clerico inflictorum a laico spectat ad euriam episcopalem, non ad gubernatorem. Sacra congregat. Immunit., in *Senogallien.*, 11 Augusti 1631, lib. II *Decret.* Paul., pag. 87.

(14. Quando laicus dedit causam rixæ cum clerico a se invicem vulnerato, attendenda est præventio iudicis laici. Sacra congregatio Immunitatis, in *Esina*, 10 Januarii 1639, lib. III *Decret.* Paul., pag. 83.

(15. Data præventionem per curiam ecclesiasticam in cognitione causæ criminis nefandi, et facta assignatione domus pro carcere, reus postea carceratus formiter per curiam sæcularem, restituendus est curiæ archiepiscopali in formalibus carceribus, inde non dimittendus, nisi consulta sacra congregatione. Sacra congregat. Immunit., in *Bononien.*, 13 Martii 1683, lib. III *Decret.* Altoviti, pag. 153.

PRAGMATICA SANCTIO GALLORUM.

Attexitur brevis historia de pragmatice sanctione, ejusque factis.

(1. Cum Basileense concilium varia decreta contra Romanos Pontifices eorumque jura ac privilegia condidisset, 38, ejusdem ca-

16. Posita præventionem curiæ laicæ super delicto misti fori, v. gr. stupri, curia, ecclesiastica abstineat a procedendo. Sacra congregatio Immunit., in *Nucerina*, 8 Julii 1687, lib. *Decret.* Martell., pag. 130.

(17. Amplia. Quamvis præcipitanter, et absque sufficientibus probationibus reus fuerit absolutus. Sac. cong. Immunit., *ibidem*.

(18. In dubio an testis laicus pro falsitate examinis commissa coram iudice ecclesiastico puniri possit a iudice laico, vel potius ab eodem iudice ecclesiastico privative, non obstante præventionem fori laici, congregatio censuit locum esse præventionem, nisi adsit contraria consuetudo. S. cong. Immunit., in *Lycien.*, 11 Jan. 1665, lib. I *Decret.* Vall., pag. 166.

(19. Non obstante præventionem fori ecclesiastici in causa furti sacrilegi sanctissimus advocat causam a curia ecclesiastica, et illam committit eminentissimo legato. Sacra congregatio Immunitatis, in *Urbinate.*, 21 Septembris 1697, lib. II *Decret.* Vallemanni 113, etiamsi fures sint coloni commendæ religionis Hierosolymitanæ. Eadem sacra congregatio Immunit., in *Senogallien.*, 25 Febr. 1698, pag. 139.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(20. Gravissima hic se offert quæstio, an præventio locum sibi vindicet per citationem, ex l. *Diffamari*, c. *De ingen. et manu-miss.*

(21. Præventionem, et litis pendentiam per citationem hanc induci non tam respectu iudicii diffamatorii, sed et respectu ipsius causæ principalis, tradunt Ægid. Boss., *De crimin.*, tit. *De for. compet.*, n. 107; Blarer., ad l. *Diffamari*, c. 4, n. 4; adde etiam Mynd., ad eandem l. *Diffamari*, cap. 5, § 1, num. 37 et sequent.

(22. At negant Brunemann. ad l. *Diffamari* fere per tot. e. *De ingen. et manu-miss.*; Carpov. lib. II, respons. 34, num. 10 et seq.; Zanger., *De exceptione*, part. II, cap. 13, num. 31; Mev., decis. 108 fere per tot. par. I. Diffamatus enim, ut mox laudati auctores aiunt, non agit, sed per citationem alterum ad agendum invitatur. Atque hinc inferunt quod ejus citatio nullam litis pendentiam, seu præventionem inducere potest.

(23. Alii distinguunt iudicium diffamationis inter et causam principalem; tenentque induci præventionem quoad diffamationem, non item quoad causam principalem, cum sint separata iudicia, quorum diversi sunt fines, Gall., lib. I, observat. 11, n. 6; Græv., lib. I, conclus. 11, n. 4.

nones in catalogum relati, Carolo VII, Francorum regi fuerunt a concilio missi. Rex in quodam conventu Bituricensi anno 1438,

eosdem canones concilii Basileensis recepit, ac famosa illa Gallorum *Sanctione Pragmatica* firmavit, in senatu Parisiensi promulgata. Cui deinceps Romani Pontifices acriter se opposuerunt. Juvat summam illius articulos adducere.

(2. Sunt hi 1. Papa singulis decenniis concilium celebret. Si negligat, Patres suppleant. 2. Basileensis concilii auctoritas sit perpetua. 3. Prælaturas electivas Papa non reserve, neque canonicatus, nisi in casibus in jure scripto expressis. 4. Electiones sint omnino liberæ. 5. Electionis forma observetur; et electus a prælatis confirmetur. 6. Papa huic sanctioni non derogat. Si faciat, deferatur ad generale concilium. 7. Si electio sit irrita, electoribus altera relinquatur. Electus ab immediate superiore confirmetur. 8. Generali synodo etiam Papa obediat, quatenus fides et schismatum abolitio postulat. 9. Concilii decreta a Christo protinus auctoritatem obtinent. 10. Ecclesiis digni præficiantur. 11. Expectativis gratis non sit locus. 12. Beneficia vivo rectore nemini reserventur. 13. In qualibet Ecclesia episcopali constituatur theologus. 14. In beneficiis conferendis præferantur graduati. 15. Graduati nomina sua offerant. 16. Collatio prima aliis facta, est nulla. 17. Nemo, quatuor dierum itinere Roma distans, in jus vocetur Romam, nisi in majoribus causis. 18. Appellatio fiat ad immediate superiorem. Exemptorum vero causam Papa judici regionis committat. 19. Qui inaniter ante sententiam appellat, 15 Florenos pendat, præter litis expensas. 20. Triennalis possessio quieti non amplius turbetur, nisi impedimentum justum obstitit, quo minus potuerit possessor impetiri. 21. Cardinales sint tantum 24 docti, xxx annorum, legitimis natalibus. 22. De dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis nihil prorsus, neque annatam, neque primitias Pontifex exigat. Secus irrita est provisio: et pena Simoniacis debita infligatur. Scribis tantum et notariis merces solvatur. 23. Res divina sancte ac devote peragatur. 24. Qui tantum in aliqua horarum est præsens, non fruatur distributione quotidiana. 25. Hoc etiam ad decanum et præpositum extendendum. 26. Idem de garrientibus, aut deambulantiibus in ecclesia. 27. Insuper unius mensis stipendiis priventur. 28. Tabula officiorum hebdomadali in choro sit appensa. 29. Symbolum integrum canatur. 30. Camœnæ vulgi in ecclesia ne canantur. 31. Missa non celebretur sine ministro, illaque alta voce legatur. 32. Canonici debita non solventes statuto tempore, interdicuntur divinis et trimestri stipendio ecclesiæ. 33. Solemnibus diebus nullum celebretur capitulum. 34. Profana facessant ab ecclesia. 35. Clericus concubinarius post secundam sanctionis istius promulgationem non respiciens, tribus mensibus fructibus beneficii careat. 36. Hæretici non denunciati non sunt vitandi. 37. Nulli communitati sacris interdicatur, nisi per se ipsam, aut per magistratus suos deliquerit. 38. Non credendum litteris, quibus scribitur, quempiam

beneficio suo se abdicasse, nisi testibus id, aut documentis idoneis comprobetur.

(3. Hæc sunt capitula *Sanctionis Pragmaticæ Gallicanæ*, ex concilio Basileensi prognata. Quamvis autem rex Carolus ista reciperet ac promulgaret, quoad ea tamen, quæ conciliabulum egit in deponendo Eugenio Pontifice, noluit consentire, quinimo ad disturbandum ibid conventiculum Ludovicum Filium ad fines Basileensium misit, qui cruento prælio Helvetiorum copias fudit. Porro successor Caroli VII, Ludovicus XI, rescidit quidem anno 1462 Sanctionem istam Pragmaticam (tanquam seditionis et schismatis tempore latam ad infringendam Sedis Apostolicæ auctoritatem), urgente Pio II, cui Ludovicus illam rescissionem promiserat, si quiete ad regnum perveniret.

(4. Verum cum Galli sanctionem regno admodum utilem dicerent, propter abolitionem appellationum, reservationum beneficialium, gratiarum expectatarum, ac præsertim annatarum, per quas multum pecuniæ e regno esset exportatum, quoties minus ipsis cum Pontifice conveniebat, eandem rursus instaurarunt. Donec anno 1516, illa in Lateranensi concilio abrogata inter Leonem X et Franciscum I. Bononiæ statutum est *Concordatum*; quo, sublata electionum libertate, concessum est regi jus præsentandi ad episcopatus et prælaturas Galliæ, Pontifici vero reservatæ annatæ, controversiæ ecclesiasticæ, ac jus confirmandi episcopos et prælatos sibi a rege legitime præsentatos.

(5. Ægre hoc concordatum clerus Gallicanus habuit, eo quod per illud capitulis sit adempta eligendi potestas, et electis impositum annatarum onus. Sed neque ipsi reges concordatum, quantumcunque sibi favens, integrum semper reliquerunt: quin ultra Sanctionem Pragmaticam, et Basileensis decreta est progressus Ludovicus XIV, dum cum Innocentio XI collisus, anno 1675, beneficiorum ecclesiasticorum collationem ac perceptionem fructuum ex beneficiis vacantibus, tanquam *jus regale* ac majestaticum prætendit. Unde magnæ illæ *Regaliarum* controversiæ, de quibus infra. V. REGALIA. His tandem sopitis, restitutum in integrum fuit *Concordatum*, agnitumque jus præsentandi ab ecclesiastica potestate esse concessum, permissæque Pontifici annatæ.

(6. Circumfertur præterea quædam antiquior Sancti Ludovici Galliarum regis sanctio pragmatica, quam anno 1268, vel, ut aliis placet, 1269 statuisse dicitur, ut ecclesiarum prælatis, patronis, et beneficiorum collatoribus ordinariis jura sua integra serventur ut liberæ sint ecclesiarum electiones, Simonia eliminetur. Provisiones beneficiales secundum juris communis dispositionem fiant. Libertates ac privilegia ecclesiis et monasteriis concessa, rata firmaque maneant. Additurque articulus, quo vetatur, ne curia Romana exactiones pecuniæ in Ecclesia Gallicana faciat.

(7. Verum S. Ludovici regis constitutio-

nem anno 1228, præcipue adversus hæreticos latam noveramus ab Innocentio IV, in litteris ad reginam Franciæ anno 1250 scriptis, atque a Baluzio in *Appendice conciliorum Galliæ*, tit. 20 editis laudatam. Sed quod ad sanctionem illam ann. 1268 spectat, eam plures eruditi viri, ut Thomassinus, Bollandiani, P. Roncaglia in Notis ad Natalis Alexandri *Historiam ecclesiasticam*, ac Diarii, ecclesiastici Romani auctores, et quod mireris magis, Bohemerus in suis ad Petri de Marca librum IV, cap. 9, observationibus, non immerito supposititiam habent. Profecto præterquam quod aliter ejus editiones maxime discrepant, ut vel Cabassutii *Notitiam ecclesiast.*, ad ann. 1268; cum Richerii *Historia concil. general.* l. XI, c. 7, conferenti constabit; qui vitam et gesta S. Ludovici scripserunt, nullam hujus pragmaticæ mentionem subjiciunt; quin potius Guillelmus ipsius capellanus in libro *De illius vita et miraculis* insignem erga Sedem Romanam devotionem et obedientiam prædicat ut, *admodum improbabile inde evadat*, inquit citatus Bohemerus, « regem hanc talem sanctionem obedientiæ, venerationi huic contra-

PRECARIUM, PRECARIÆ.

SUMMARIUM.

1. Precarii definitio, ad num. 2. — 3. Precarium differt a donatione, nec non a commodato, ad num.

(1. Precarium est, quod « precibus petenti utendum conceditur tandiu quandiu is, qui concessit, patitur. » Sic expresse definitur in l. *Precarium* 1, ff. *De precario*, et concordat cap. *Precarium* 3, *De precariis*, ibi: « Precarium utendum conceditur, quandiu patitur qui concessit. »

(2. Precarium est species quædam liberalitatis, adeoque contractus gratuitus; textu expresso in citat. leg. *Precarium*, § 1, ff. *De precario*, ibi: « Quod genus liberalitatis ex jure gentium descendit. »

(3. Precarium differt a donatione per hoc, quia qui donat, sic dat, ne amplius recipiat; qui autem precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit precarium solvere seu revocare, textu expresso in citat. leg. *Precarium*, § 2, ibi: « Et distat a donatione, eo quod qui donat, sic dat, ne recipiat; at qui precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit precarium solvere. »

(4. Precarium quamvis ex cit. l. *Precarium*, § 3, simile sit commodato, quantum ad hoc quia, etiamsi, qui commodat alteri rem suam, sic commodat, ut eam non faciat recipientis, sed post certum tempus, aut completum usum ab eo recipiat, ibi: « Et est simile commodato, nam et qui commodat rem, sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodata perveniat. » Nihilominus differt a commodato in pluribus aliis. Sic communis doctorum. (5. Primo igitur differt precarium a commodato, quia qui rem commodatam recipit,

riam unquam condidisse. » Equidem pro vindicanda hac sanctione Natalis Alexander (ad sæc. XIII, cap. 10, art. 3) adducit notabilem quemdam locum ex Matthæi Parisii *Historia Anglicana* ad annum 1247. Verum quæ ibi Parisius tradit, eodem Bohemero judice, « vix trahi possunt ad Pragmaticam hanc sanctionem, quæ demum anno 1268, et sic longe post viginti annos lata fertur, atque inde vel occasio, vel causa hujus edicti promulgandi desumi haud potuit. » Monet præterea P. Biner in suo *Apparatu eruditionis* (p. VI, cap. 1, art. 4, § 1, pag. 15) notum esse, quam modica adhibenda sit fides Parisio in Romanos Pontifices scribenti, ac præterea articulum sextum de prohibitione exactionum, ad quem Parisii locum nonnulli trahunt, alienum esse a temporis illius usu, cum pro Terræ Sanctæ necessitatibus plures per Galliam, et quidem rege ipso consentiente, sint factæ. Sed quoniam ineptus quidam scribillator nuper hanc sanctionem Romanæ Sedi objicere ausus est, brevi habebunt lectores mei commentariolum, quo anonymi illius tam inconsulta temeritas, atque inscitia pro meritis castigabitur.

7. — 8. Quomodo precarium exspiret, ad num. 10. — 11. Precaria quid sit, et quomodo a Precario differat, ad num. 17. — 18. Precaria quo modo exspiret. — 19. Alia ad rem ad num. 22.

nec civiliter, nec naturaliter possidet, cum rei commodatæ possessionem retineat ipsemet commodatus. Leg. *Rei commodatæ* 8, ff. *Commodati*, ibi: « Rei commodatæ, et possessionem, et proprietatem retinemus; » et concordat § *Possidere*, *Instit. De interdictis*; at vero is, qui precario rem accepit, naturaliter eam possidet, remanente possessione solum civili penes dominum concedentem. L. *Et habet* 15, § 4, ff. *De precario*, et ibi Glossa, verb. *Corpore*, et verb. *A possessione*, et Glossa; in cap. *Precarium* 3, *De precario*, verb. *Precarium*: Azor., part. III, lib. VII, c. 2, quæst. 4; Pirrhing., lib. III *Decretal.*, tit. 14, sub num. 6, verb. *Secundo differunt*; Reiffenstuel, *ibid.*, num. 8, et alii passim.

(6. Secundo differt precarium a commodato, quia commodatum conceditur utendum ad certum, et specialem usum et ad certum tempus expressum, vel tacitum, ut si alicui commodetur equus ad faciendum iter, ad quod certum tempus requiritur, videlicet quantum ad commode faciendum tale iter sufficit et exigitur. L. *Interdum* 73, in princip., et l. *Continuus* 137, § *Cum ita*, de verb. *Obligat.* Precarium autem non datur ad certum determinatum usum, neque ad certum tempus, sed quandiu concedens permiserit, sive precarium non revocaverit. Cit. l. *Precarium* 1, ff. *De precario*, et cit. cap. 3 *Precarium*, *De precario*; imo etiamsi precarium concedatur ad certum tempus, v. g. ad Kalendas Julias, ut in leg. *Cum precario* 12, ff. *De precario*; tamen eo

pacto conceditur, ut semper liberum sit concedenti revocare rem precario concessam, etiam ante tempus illud finitum; textu expresso in cit. leg. *Cum precario*, ff. *De precario*, et concordat citat. lex *Precarium*, et cit. cap. *Precarium*, juncta Glossa, *ibidem* verb. *Per conventionem*, et tenent Abbas, *ibidem*, n. 11 et 12; Pirrhing., *loc. citat.*, num. 6; Reiffenstuel, *loc. citat.*, num. 6 et 7, et alii communiter.

(7. Tertio differt precarium a commodato, quia qui rem precario accepit, tenetur duntaxat ex dolo et culpa lata, quæ dolo in jure æquiparatur, non tamen ex culpa levi et levissima. L. *Quasitum* 8, § 3, ff. *De precario*; l. *Contractus*, 22 ff. *De regul. juris*. Qui autem commodatum accepit tenetur etiam ex culpa levi, et levissima, cit. leg. *Quasitum* 8, § 3, ff. *De precario*; ubi etiam ratio affertur, quia precarium totum procedit ex mera liberalitate concedentis, qui potest illud revocare quodcumque voluerit, et ideo sibi imputare debet, si ipsum non revocaverit antequam accipiens commisisset culpam levem in ejus custodia; secus autem est dicendum de commodato, quia ipsum non potest revocari ante completum usum, sive tempus determinatum: unde commodatarius tenetur adhibere in custodia rei sibi commodatæ majorem diligentiam, quam is, qui precario accepit in custodia rei precario acceptæ. Sic Glossa, in citat. leg. *Quasitum*, § 3, verb. *Ex liberalitate*; Abbas, in citat. cap. *Precarium*, n. 13; Pirrhing., *loc. citat.*, num. 6, verb. *Tertio differt*; Reiffenstuel, *loc. cit.*, num. 9, et alii passim.

(8. Precarium expirat per revocationem concedentis. *Com.* per text. in l. *Precarium* 1, et l. *Ait prætor* 2, *De precario*, et c. *Precarium* 3, *De precariis*, ibi: « Precarium utendum conceditur, quandiu patitur qui concessit: » uti expresse etiam dicitur in cit. l. *Precarium*, per verb. adducta sup. num. 1.

(9. Item precarium expirat moriente illo, cui concessum est, non item morte illius, qui concessit. *Communis*, textu expresso in cit. c. *Precarium* 3, *De precariis*, ibi: « Solvitur quoque obitu ejus cui concessum est, non etiam concedentis. » Licet enim expiret per obitum ejus, cui concessum est, ex quo precarium sit beneficium personale ipsi precanti concessum, et beneficium personale sequatur personam, et cum ipsa exstinguatur, textu expresso in c. *Privilegium* 7, *De regul. juris* in 6, ibi: « Privilegium personale personam sequitur, et exstinguitur cum persona. » Tamen non expirat per obitum ejus, qui concessit, sed transit ad ejus hæredem; textu expresso in l. *Quasitum* 8, § 1, et l. *Cum precario* 12, § 1, ff. *De precario*, ibi: « Precarii rogatio et ad hæredem ejus, qui concessit, transit; ad hæredem autem ejus, qui precario rogavit, non transit, quippe ipsi duntaxat, non etiam hæredi concessa possessio est. »

(10. Item precarium expirat, si istud concedens, rem precario concessam alienaverit; tunc enim emptor eam revocare potest, et sic per ejus revocationem expirat,

et tollitur precarium. *Communis*, textu expresso in cit. c. *Precarium* 3, *De precariis*, ubi dicitur, quod solvitur precarium: « Aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti, quia per conventionem hujusmodi non licet rem alienam invito domino possideri. »

(11. Precariæ seu *precaria* in singulari numero, est contractus jure canonico introductus, quo alicui ad preces, et plerumque causa remunerationis ususfructus alicujus prædii vel alterius rei ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad aliud tempus conceditur, ea lege, ut singulis quinquenniis renovatio hujus concessionis, seu contractus petatur. Sic in re communis, per text. in c. *Ea etiam* 2, c. *Precariæ nomine* 3, c. *Precariæ*, *De quinquennio* 4, et c. *De precariis* 5, caus. 10, q. 2 et c. *Precariæ* 1, et c. *De precariis* 2, *De precariis*.

(12. Contractus precariæ seu precarium multum differt a contractu precarii: primo enim differt, quia precario concedi possunt tam res mobiles quam res immobiles: item jura et servitutes, v. g. iter, vel actus per fundum alterius; l. *Prætor* 2, § 1, *In rebus* 4, in princip. ff. *De precario*; precariæ autem locum solum habent in possessionibus seu rebus immobilibus. C. *Ea etiam* 2, § *Si æconomus*, et cap. *Precaria a nemine* 3, caus. 10, q. 2. Et sic notant Pirrhing., l. iii *Decretal.*, tit. 14, n. 10; Reiffenstuel, *ibidem*, n. 11, et alii.

(13. Secundo differt contractus precariæ, seu preciarum a contractu precarii, quia precarium ordinarie ad certum et determinatum tempus non conceditur, sed solum tandiu quandiu placuerit concedenti. L. *Precarium* 1, ff. *De precario*, c. *Precarium* 3, *De precariis*; precariæ autem concedi possunt, vel ad dies vitæ, vel ad aliud certum tempus, quamvis de quinquennio in quinquennium renovari debeant. C. *Precariæ* 1, et c. *Precarium* 3, *De precario*, c. *Precariæ de quinquennio* 4, caus. 10, q. 2.

(14. Tertio differt contractus precariæ, seu precarium a contractu precarii, quia precarium potest semper revocari pro arbitrio concedentis. L. *Precarium* 1, ff. *De precario*, capit. *Precarium* 3, § 1, *De precariis*; precariæ autem revocari non possunt, antequam tempus concessionis sit elapsum, textu expresso in c. *Precarium* 3, § final. *De precariis*, ibi: « Porro precariæ, quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocandæ. »

(15. Dummodo tamen precariæ de rebus Ecclesiæ non sint irrationabiliter, seu in grave damnum Ecclesiæ factæ; nam in tali casu revocari possent ac deberent a successore concedentis; textu expresso in cap. *De precariis* 2, *De precariis* juncta glossa communiter recepta, *ibid.*, verb. *Ab eo*; ubi insuper adductis variis juribus, dicit posse et debere etiam revocari ab ipsomet concedente, et sic tenent Engel., l. iv *Decretal.*, tit. 14, n. 5; Reiffenstuel, *ib.*, n. 14, et alii passim.

(16. Et ratio est clara, quia ad alienationem quancunque rerum ecclesiasticarum, imo etiam ad locationem ultra triennium requiruntur solemnitates juris; textu expresso Extravag. *Ambitiosæ*, *De rebus eccles.* non alienand. Unde cum precariæ contineant hujusmodi alienationem similem locationi ultra triennium, ex quo, ut patet ex dictis per illas precarias concedatur ususfructus rei ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad certum tempus, si concedantur, ut fieri solet, ultra triennium, requiruntur solemnitates juris, quæ si non adhibita fuerint, tales precariæ, utpote nullæ, ipso jure revocari possunt, ac debent, nedum a successore, sed etiam ab ipsomet concedente, seu alienante. (17. Secus autem, si precariæ essent concessæ ad solum triennium, seu infra triennium, quia tunc cum non requiruntur solemnitates juris, sicuti nec requiruntur ad locationem (cui assimilantur) non excedentem triennium ex citat. Extravagant. *Ambitiosæ*, *De reb. eccles.* non alienand., si rationabiliter, et sine gravi damno Ecclesiæ sint concessæ, revocari non debent, nec possunt, nec a successore, nec ab ipsomet concedente, ut patet ex dictis verb. ALIENATIO, et verb. LOCATIO.

(18. Precariæ expirant, quando ipsæ fuerint concessæ ad longum tempus, et elapso quinquennio, is, qui eas accepit, non petit renovationem earum, ut colligitur ex c. *Precariæ*, *De quinquennio* 4, caus. 10, q. 2, et c. *Precariæ* 1, *De precariis*; ubi expresse præcipitur, quod « precariæ de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem et antiquam consuetudinem renoventur; » adeoque qui negligunt sic renovare, cadunt jure suo, sicuti cadit suo jure vassallus non petens renovationem investituræ a novo domino intra legitimum tempus, ut recte probant Abbas, in cit. cap. *Precariæ* 1, *De precariis*, num. 1; Pirrhing., *loc. cit.*, num. 14; Reiffenstuel, *loc. cit.*, n. 21, et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(19. Varias a variis adductas rationes, cur in precario præstetur dolus, et, quæ in civilibus nomine doli venit, culpa lata, et in commodato præstetur culpa etiam levissima, affert, et una confutat Jacob. Gothofred., in l. 23, ff. *De regul. jur.*

20. Meo judicio: « Ulpiani rationi (recte in-

PRECES PUBLICÆ.

* Principes sæculares, si petant ab episcopo, ut preces publicæ indicantur pro necessitate status, id utique potest, et debet. Non nisi vero summa abusus esset, si etiam ex consuetudine principes, episcopali aucto-

PRESBYTERATUS.

Vide verb. ORDO, a n. 48 ad 50.

PRESBYTERIUM.

Lubet de presbyterio sequentia tradere.

(1. Cum multa presbyterium significare possit, id præsertim considerandum, quod ad

quodidem Jacobus Gothofred., ubi supra) adhærendum est in d. leg. 14, § 11, *De furt.*, quæ huic conjungenda est, ut et secundæ, quæ ab interpretibus redditur, sed quas ita evolvo. In precario ideo dolus duntaxat præstatur, eo quod hæc liberalitas sit, seu donatio, qua scilicet possessio rei datur, donatur, leg. 15, § *Eum, qui de precar. conceditur* (qua quidem in re concedendi vox propria est leg. 1, in princip. § 2, leg. 4, in fin. leg. 6, § 4, leg. 7, 8, § 3, leg. 12, § 1, *De precar.*, l. 1, § 11, *De itinere actuque privat.*, l. 163 infr.) etsi non perpetuo jure habenda (precario enim id opponitur) attamen proprio interim quodam jure precarium conceditur possidendum, fideique rogantis committitur, sic ut re tanquam sua, qui precario habet, interim utatur, eamque possideat. Quare ab eo culpa exigi non debet, nec potest, cum res ejus sit interim quodammodo; sed dolus tantum, quia reddendi conditio ei inest; nam, etsi rogantis arbitrio res utenda, possidenda conceditur, tamen ex fide bona oritur precarium, l. 2, § 2, ff. *De precar.*, quæ in omnibus contractibus, quibus vitæ societas continetur, præstanda est. Neque is, qui precario rogavit, eo animo possessionem nanciscitur, ut credat se dominum esse, leg. 13, § 1, ff. *De publician.* Eadem proinde hic ratio, quæ in deposito, quod in utroque res in totum fidei, arbitrioque accipientis deposita, vel precario data committatur, concedatur, »

(21. Titulus *Precariæ* olim denotavit « concessionem ad preces factam ex largitate episcoporum, qua ostendebatur res tales mansisse in dominio Ecclesiæ, et redditus tantum detentori attributos fuisse. » Ea de causa antiquitus priusquam beneficia ecclesiastica ita ut hodie ordinata fuissent, clerici ab episcopo nonnunquam bona ecclesiastica in vicem salarii fruenda hoc titulo occuparunt, ut docet concilium *Tolitanum* vi, cap. 5, relatum in cap. 14, caus. 12, quest. 2.

(22. Laici quoque nonnunquam per preces ab episcopis obtinebant, ut rerum ecclesiasticarum redditus usque ad vitam suam perciperent, maxime qui valde pauperes erant, idque quia ex penu Ecclesiæ alendi erant omnes pauperes. Confer. de precariis, Bohemer., in *Decretal.*, l. iii, t. XIV per tot.

ritate neglecta, indicere illas vellent. Benedictus XIV, constitut. *Bull.*, tom. 1, num. 82, incip. *Quemadmodum preces*. V. *addit. Cass.* v. ORATIO, sub n. 33

ecclesiarum regimen spectat, hoc nomine a dignioribus, qui in clero sunt, nempe pre-